

1. Чернявський О.А., Сівак В.К. Ефективне й раціональне використання деградованих земель. Чернівці: «Зелена Буковина». 2003. С. 5-29.
2. Козюк П.Ф., Куліш В.І., Чернявський О.А. Земельні ресурси Буковини. Чернівці: «Букрек». 2007. С. 222-228.
3. Хіврич О., Курило В., Квак В., Каськів В. Енергетичні рослини як сировина для біопалива. Пропозиція. Київ. 2011. №6. С. 68-73.
4. Іващенко О.О. Рослинництво як основа виробництва біопалива. Збірник наукових праць. Ін-т біоенергетичних культур і цукрових буряків. Вип. 12. 2011. К. С. 24-31.

УДК 631.48

ЯКІСТЬ ТА ПРОДУКТИВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ҐРУНТІВ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Смага І., доктор біол. наук, професор

Цвик Т., кандидат біол. наук, асистент

Бейсюк О., студентка 4-го курсу

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича,

м. Чернівці

Достовірні результати оцінювання продуктивного потенціалу земель сільськогосподарського призначення необхідні для організації їх моніторингу, регулювання земельних відносин та формування ринку цих земель.

Мета дослідження полягала в аналізі методичних положень визначення продуктивного потенціалу, показників ефективності та дохідності орних земель. Об'єктом дослідження виступав ґрунтовий покрив під ріллею природно-сільськогосподарських районів Чернівецької області.

Результати досліджень. Під продуктивним потенціалом розуміється поєднання природних умов з властивостями землі, що здійснюється під

впливом діяльності людей і формує характер раціонального використання земельної ділянки в сфері використання та розширеного відтворення родючості ґрунтів [2]. Під продуктивністю земельних ресурсів запропоновано розуміти обсяг їх віддачі з одиниці площі, а під ефективністю – відношення отриманого з одиниці площі результату до витрат уречевленої та суспільної праці [1].

Родючість ґрунтів зумовлює рівень продуктивного потенціалу земель, їх господарську значимість і вартість. Оцінку рівня родючості орних ґрунтів за величиною урожаю культур (економічна продуктивність) запропоновано здійснювати за провідними для окремих зон культурами. Проте, слід пам'ятати, що урожайність залежить не тільки від родючості ґрунту, але й цілої низки економічних чинників. Тому, на основі бонітету необхідно проводити й економічну оцінку, як процес оцінювання продуктивного потенціалу землі. Величина останнього залежить від рівня родючості ґрунтів, техніко-технологічного забезпечення землеробства та віддачі капіталовкладень в землю [3]. Кожна агропромислова група ґрунту має свій бонітет та показники економічної оцінки.

Урожайність культур та виробничі витрати на їх вирощування є вихідними даними для отримання показників ефективності використання та дохідності земель. Для нівелювання можливого впливу нетипових кліматичних умов будь якого року необхідно використовувати середні їх значення за останні 5-7 років.

Величина урожаю культур виступає мірою родючості ґрунту. Її рівень визначається складом ґрунту, агрономічно цінними властивостями та режимами, які в свою чергу зумовлюються як ґрунтоутворюючими процесами, так і технологіями вирощування культур. В урожайності культур є значна частка економічних факторів, що вказує на пріоритет економічного оцінювання ґрунтів порівняно з бонітуванням.

Економічна продуктивність є результатом реалізації лише певної частини потенційної родючості ґрунту залежно від рівня розвитку

продуктивних сил, культури землеробства тощо. В якості критерію рівня економічної продуктивності землі за умови рівності виробничих витрат, зокрема й щодо капіталовкладень у землю можливо використати розмір абсолютного врожаю. Іншим критерієм є співвідношення виробничих витрат для отримання врожаю однакової величини на різних за якістю земельних ділянках.

Оцінити продуктивний потенціал орних земель в масштабах всієї території України найбільш доцільно за результатами вирощування зернових колосових культур без кукурудзи, що й було зроблено в період проведення останнього туру робіт з економічної оцінки земель.

Для ґрунтів орних земель Кіцмансько-Кельменецького та Сокирянського природно-сільськогосподарських районів Чернівецької області отримані найвищі серед усіх районів та майже однакові за величиною показники урожайності, окупності витрат та диференціального доходу (табл. 1).

Таблиця 1

Продуктивність, ефективність використання та дохідність орних ґрунтів Чернівецької області при вирощуванні зернових колосових культур

Природно-сільськогосподарський район	Урожайність, ц/га	Окупність витрат, %	Диференціальний дохід	
			ц/га	частка в урожаї, %
Кіцмансько-Кельменецький	32,1	294,5	17,5	50,0
Сокирянський	32,3	281,5	16,4	52,1
Чернівецький	27,7	225,1	9,7	40,0
Сторожинецький	23,1	194,0	6,4	30,4
Путильський	-	-	-	-
По області	30,2	263,9	14,7	48,8

Окупність витрат на період проведення робіт з економічної оцінки земель була високою, в нашому випадку це від 194,0 до 294,5% . Частка диференціального доходу в урожаї складала 50% і більше. В Чернівецькому

та Сторожинецькому районах його частка в урожаї знижується до 30-40% на фоні зниження урожайності зернових культур. Різний рівень диференціальної земельної ренти зумовлений неоднаковою якістю земель.

Проведене корегування урожайності та диференціального доходу на бонітет дає змогу враховувати якість ґрунтів на основі ціни бала (табл. 2). В усіх районах та в середньому по області отримано вищі показники ціни бала за урожайністю та диференціальним доходом порівняно з Кіцмансько-Кельменецьким районом, незважаючи на вищий бонітет ґрунтів останнього. Таким чином, бонітет при розрахунку якого головними критеріями були вміст гумусу та фізичної глини в орному шарі, а також потужність гумусових горизонтів, має обмежений характер, оскільки гумус в різних районах має різну активність.

Таблиця 2

Бонітет та ціна бала для зернових колосових культур орних ґрунтів
Чернівецької області

Природно-сільськогосподарський район	Бал бонітету	Ціна бала за показником, ц/бал	
		урожайності	диференціального доходу
Кіцмансько-Кельменецький	63	0,51	0,28
Сокирянський	43	0,75	0,38
Чернівецький	39	0,71	0,25
Сторожинецький	33	0,70	0,19
Путильський	25	-	-
По області	50	0,60	0,29

Оцінка продуктивного потенціалу (економічної продуктивності) орних земель щодо зернових колосових культур свідчить, що урожайність, окупність виробничих витрат при їх вирощуванні та диференціальний дохід не завжди відображають якісний стан (бонітет) ґрунтів. В умовах Чернівецької області вищу ціну бала за урожайністю зернових колосових

культур та кукурудзи, а також диференціальним доходом від їх вирощування отримано в тих районах, де зосереджені орні землі середньої якості. Ціна бала за урожайністю та диференціальним доходом є об'єктивним критерієм оцінки продуктивного потенціалу орних земель щодо зернових колосових культур.

Список використаних джерел

1. Бруханський Руслан, Бінчаровська Тетяна. Комплексний економічний аналіз земельних ресурсів сільськогосподарських підприємств: організація та методика. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2019. Вип. 1-2. С. 97-104.

2. Бутенко Є.В., Харитоненко Р.А. Продуктивний потенціал земель та принципи його оцінки в Україні. Землеустрій, кадастр і моніторинг земель. 2017. №1. С. 58-65.

3. Кримська Л.О., Коваль М.О. Земельно-ресурсний потенціал як основа ефективного використання земель сільськогосподарського призначення. Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. 2013. № 6 (75). С.148-151.

UDK: 631.4

SOME IMPERATIVES OF SOIL MONITORING (ON THE EXAMPLE OF THE KHMELNYTSK REGION)

Sobko V., director

Khmelnyskyi branch of State Institution "Institute of Soil Protection of Ukraine"

Minev Nikolay, associate professor, doctor,

head of the laboratory of the department of agrochemistry and soil science

Agrarian University, Plovdiv (Bulgaria)

Vakhniak V., PhD, Associate Professor,

Department of Agriculture, Soil Science and Plant Protection